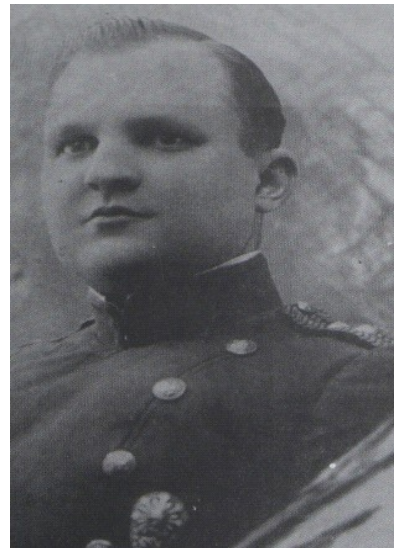

PASKUTINIS „SMETONOS ČĖSŲ“ MERKINĖS POLICIJOS NUOVADOS VIRŠININKAS

Arūnas Amšiejus, 2016 m.

Prieš 111 metų, 1905 m. balandžio 5 d. Eivenių km. Dusetų vlsč., Zarasų apskr. Onos Marcinkevičiūtės bei Jono Barzdos šeimoje gimė būsimas Merkinės policijos nuovados viršininkas Petras Barzda. Jis, kaip ištikimas Temidės tarnas, įstatymo ir teisingumo saugotojas tuo neramiu laikotarpiu daug nuveikė dėl Merkinės mstl. bei valsčiaus žmonių: saugojo viešąją tvarką, vykdė pažeidimų prevenciją bei tyrė kriminalinius nusikaltimus - vagystes, nužudymus, netikrų pinigų platinimą bei padirbinėjimą, įžulėjančias bolševikines bei lenkiškąsias veiklas bei buvo aktyvus Lietuvos šaulių sąjungos narys.

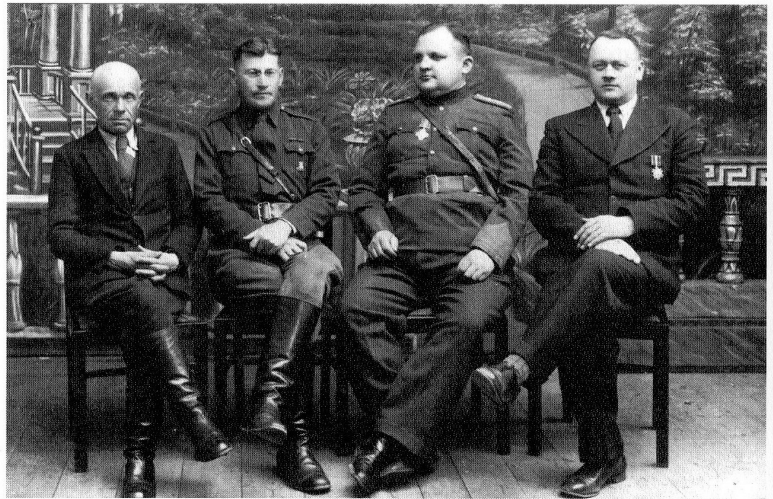

Petras Barzda Zarasų m. progimnazijoje baigęs 4 klases, išvyko į Kauną. Čia įgijo buhalterio specialybę. Mokytojavo šalia gimtinės. Būtinąją karinę tarnybą atliko aviacijos pulke. Po tarnybos buvo priimtas į Utenos apskr. viešąją policiją. 1929 m. rugsėjo mėn. baigė Kauno Aukštesnės policijos mokyklos X laidą. Nuo 1930 m. balandžio 3 d. skiriamas Utenos valsčiaus nuovados viršininko padėjėju. Įstoja į Lietuvos šaulių sąjungą. Nuo 1931 m. gruodžio 01 d. - Utenos apskr. policijos Utenos nuovados viršininkas. 1934 m. birželio 6-7 d. pasižymėjo užkardant voldemarininkų perversmą Kaune. Priklausė Lietuvos policijos sporto klubo Utenos sk. valdybai. Daug rašė į policijos žurnalą „Policija“. 1936 m. už uolų bei sąžiningą pareigų vykdymą Vidaus Reikalų ministeris (ministras) tarnybos vardu P.Barzdai išreiškė padėką.

1938 m. birželio 10 d. P.Barzdą policijos valdininko rotacija atbloškė į Dzūkiją, kur paskirtas vadovauti Alytaus apskr. Merkinės valsčiaus policijos nuovadai. P. Barzda šiame smėlėtame Lietuvos kampelyje, šalia demarkacinės linijos su lenkais aktyviai reiškėsi kaip darbštus, sumanus bei kūrybingas policijos valdininkas. Jam talkino nuovados policininkai: P. Pinkevičius, S.Mačiulskas, J. Kibildis, P. Jokubauskas bei kt. P. Barzda savo bei bendražygių nuveiktus darbus, išaiškindamas kriminalinius nusikaltimus, pasiūlymus dėl tarnybos gerinimo Merkinės valsčiaus teritorijoje publikavo Lietuvos policijos dvisavaitiniame žurnale „Policija“ („Dzūkijoje likviduotas pinigų padirbimas ir platinimas“, „Besilinksmindami ir klausydamiesi radio, pakliuvo į policiją“, „Moteriškojo tragedija“, „Bankas po eglę“ bei kt.) Nuovados viršininkas meniškai parašytus straipsnius dažnai pasirašydavo slapyvardžiu „Šarkabarzdis“.

Petras Barzda bei jo sutuoktinė Izabelė Barzdienė, Adolfo gim. 1906 m. energingai įsiliejo į Lietuvos šaulių sąjungos Merkinės šaulių kuopą. Iniciatyvus aukštaitis priklausė III būriui. Jo aktyvi šauliška veikla buvo pastebėta bendražygių. 1939 m. išrinktas į kuopos tarybą, vėliau ėjo kuopos išdininko pareigas. P. Barzda su kitais aktyviais šauliais – L. Čapliku, K. Steigvila, Ks. Dėdinu, J. Gutausku bei kt. rūpinosi šaulių namų reikalais, ginklų įsigijimu, aukų rinkimu bei kt. 1939 m. sausio 6 d. į Merkinės moterų šaulių būrio tarybą bei būrio pirmininkės pavaduotojos (vėliau pirmininkės) pareigas išrinkta I. Barzdienė. Šis būrys rūpinosi švietimo, pirmosios pagalbos suteikimo, Merkinės šaulių namų remonto, šv. Vincento ir Pauliaus draugijos kuruojamo Merkinės beturčių vaikų darželio finansavimu bei kt. veikla. To meto spaudoje buvo rašoma „Merkinės moterų šaulių būrys tokiam sulenkėjusiam pafrontės miestelyje yra tartum šviesos židinyš...“ Tai pat Šaulių būriuose vykdytos rikiuotės pamokos, šaudymo pratys, miestelio bei valsčiaus visuomenei rengtos vakaronės, gegužinės, vaidinimai bei sporto renginiai. P. Barzda už pavyzdinę tarnybą buvo apdovanotas LDK Gedimino V laipsnio ordinu.

1940 m. liepos 12 d. P. Barzda sovietinės valdžios iš tarnybos atleistas. Vėlesnį, neramų Lietuvai laikotarpį P. Barzda mokytojavo Merkinės valsčiaus Masališkių pradžios mokykloje. Užsiėmė kūrybine veikla: tapė akvarele, rašė straipsnius bei eilėraščius. Į šį nuošalų Merkinės valsčiaus kampelį P.Barzdą su šeima galėjo pakviesti jo geras bičiulis, šaulys, Masališkių mokyklos mokytojas Jonas Paulaitis.

Gdydytojas Plutulevičius ir kiti tarnautojai. Iš kairės sėdi:
Merkinės gydytojas, felčeris A. Plutulevičius, matininkas Stergvila,
policijos nuovados viršininkas P. Barzda, bankininkas J. Bakanauskas, 1938 m.
Iš Algimanto Antanevičiaus archyvo

1941 m. birželio 14 d. rytą P. Barzda, I. Barzdienė, jų vaikai - Petras g. 1925 m., Algirdas g.

1927 m., Kęstutis g. 1931 m. bei Birutė g. 1936 m. raudonųjų okupantų kaip „liaudies priešai“ ištremti į Slavgorodo miestą, Altajaus kraštą. Čia, 1942 m. gegužės mėn. suimtas, po metų liaudies teismo už „antisovietinę“ veiklą nuteistas 10 m. kalėti. Įkalintas. 1945 m. lapkričio 21 d. už Lietuvos laisvės iškėlimą poetinėje kūryboje dar kartą nuteistas. 1955 m. balandžio 21 d. jam pritaikyta amnestija pagal pirmą teistumą. 1960 m. vasario 26 d. bausmė panaikinta pagal antrą teistumą. Po įkalinimo P. Barzda sugrįžo į Slavgorodo m. 1963 m. rugpjūčio 28 d. P. Barzda tragiškai žuvo dirbant statybose. Palaidotas Slavgorodo m. kapinėse. 1989 m. P. Barzdos palaikai, dukros Birutės Grigaliūnienės iniciatyva, parvežti į Lietuvą. Jo kūnas palaidotas Rokantiškių kapinėse Vilniuje.

„Raudonoji“ tremtis, kalėjimai bei lageriai nepalaužė Merkinės policijos nuovados viršininko P.Barzdos. Jis daugelio senųjų merkiniškių atmintyje liko kaip sumanus, doras bei teisingas policijos valdininkas bei didelis Lietuvos patriotas. Šiandien jo užrašytus kriminalinius straipsnius kaip metodinę priemonę studijuoja jaunieji policijos pareigūnai. P. Barzda yra pavyzdys šiandieninės nepriklausomos Lietuvos policijos pareigūnams bei šauliams. Jis visada bus Merkinės krašto bendruomenės nariu.

Šaltiniai:

- 1.Česnulis A.Varėnos krašto šauliai 1919- 1940. Vilnius : UAB „Arx Baltica“, 2008
- 2.Indrašius V. Aukštaitijos šviesuoliai. V. ,1999
- 3.Kašelionis Br. Dainavos partizanai. Vilnius : 1999
- 4.Kvaraciejus J. Policininko atsiminimai. Kaunas: UAB „Spindulio spaustuvė“, 2015
- 5.Lietuvos gyventojų genocidas I tomas (A-Ž) 1939-1941, 1999
- 6.Palskys E. Lietuvos kriminalistikos istorijos apybraižos“, V.1995 :UAB“ Saulės vėjas“
7. „Merkinė“ (autorių kolektyvas) .Vilnius: K.Požėlos spaustuvė, 1970
8. „Merkio kraštas“ 2013 m. Nr.51
9. „Policija“ 1930 m. Nr.9
- 10.„Policija“ 1932 m. Nr.2
11. „Policija“ 1933 m. Nr.5
- 10.„Policija“ 1934 m. Nr.14,21
11. „Policija“ 1937 m. Nr.6
12. „Policija“ 1937 m. Nr.24

13. "Policija" 1938 m. Nr.11, Nr.21
14. "Policija " 1939 m. Nr.8, Nr.9
15. "Policija" 1943 m. Nr.1
16. "Trimitas "1939 m. Nr.6, Nr.46
17. "Trimitas" 1939 m. Nr.46
18. Ulčinskas Vl."Raitininkų kaimas.1850-1950 m." Vilnius, Mokslo ir enciklopedijų leidykla,1995